

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Κοινωνικών Επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Κοινωνιολογίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Προπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	478	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	Κοινωνιολογία των Τεχνών		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
		3	6
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο 4.</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Υποβάθρου, Γενικών Γνώσεων, Επιστημονικής Περιοχής, Ανάπτυξης Δεξιοτήτων</i>	Υποχρεωτικό κατ' Επιλογήν / Ειδικού υποβάθρου και ανάπτυξης δεξιοτήτων		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	Όχι		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνικά		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Όχι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://soc.aegean.gr/info/course/koinoniologia-ton-technon/		

2. ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.

Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α

- Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης
- Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης

και Παράρτημα Β

- Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

Στο μάθημα αναπτύσσεται η συνομιλία των φοιτητριών και των φοιτητών με τις θεωρητικές προσεγγίσεις, την έρευνα και τις εφαρμογές της Κοινωνιολογίας των Τεχνών, στα επίπεδα των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων. Μετά την ολοκλήρωση των μαθημάτων οι φοιτητριες/ες θα είναι σε θέση:

- να έχουν γνώση και κατανόηση του ιστορικού βάθους και της επιστημονικής έκτασης της Κοινωνιολογίας των Τεχνών,
- να κατανοούν τις πολύπλευρες σχέσεις ανάμεσα στην Τέχνη, την Κοινωνία και τον Πολιτισμό,
- να αντιλαμβάνονται και να εφαρμόζουν θεωρίες και μεθοδολογίες στην προσέγγιση των καλλιτεχνικών φαινομένων και του πολιτισμού,
- να γνωρίζουν και να συνδέουν την Κοινωνιολογία των Τεχνών με άλλα ζωτικά πεδία της κοινωνικής ζωής και της σταδιοδρομίας τους (εκπαίδευση, εργασία, ανισότητες, συλλογική

δράση, έρευνα, δίκαιο κ.α.),

- να συλλέγουν και να ερμηνεύουν επιστημονικά δεδομένα σχετικά με την τέχνη και τον πολιτισμό και να διαμορφώνουν προβληματισμό και κριτική για κοινωνικά, πολιτικά, επιστημονικά και ηθικά ζητήματα,
- να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες για να συνεχίσουν τις σπουδές και την κατάρτιση σε ζητήματα έρευνας και εφαρμογών της κοινωνιολογίας και τον κοινωνικών επιστημών στις τέχνες, τον πολιτισμό και τις πολιτικές τους,
- να αντιλαμβάνονται τις πολιτικές που αναπτύσσονται στον πολιτισμό και τις τέχνες, τη λειτουργία τους, το σκεπτικό, τους στόχους, την αξιολόγηση και τις θεωρητικές καταβολές,
- να κατανοούν και να αξιολογούν τις συνεργατικές, συμμετοχικές, κοινωνικά δεσμευμένες, συλλογικές, κοινοτικές μορφές τέχνης,
- να αντιλαμβάνονται και να γνωρίζουν με βάση την επιστημονική τεκμηρίωση, όπως και την ενσυναίσθηση και τη βιωματική μάθηση.

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας

και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

Οι γενικές ικανότητες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο του μαθήματος αφορούν:

- την εργασία σε ζευγάρι, σε ομάδες και σε ολομέλεια,
- τη συνεργασία σε διεπιστημονικό και διακαλλιτεχνικό περιβάλλον,
- την κριτική ικανότητα, την άσκηση αυτοκριτικής και την ενσυναίσθηση,
- την αντίληψη ρευστών κοινωνικών δεδομένων και την προσαρμογή σε νέες καταστάσεις,
- τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και την πολυπολιτισμικότητα, όπως και τον σεβασμό σε θέματα φύλου και σεξουαλικότητας.
- την παραγωγή νέων ερευνητικών διεπιστημονικών ιδεών,
- την αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών,
- την ομαδική εργασία.

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στην Κοινωνιολογία έχουν αναπτυχθεί θεωρητικές οπτικές για την παραγωγή και την κατανάλωση της τέχνης και πολλές εφαρμογές στα πεδία των τεχνών και του πολιτισμού. Η Κοινωνιολογία των Τεχνών μελετά τις ιστορικές ορίζουσες ως προς την κοινωνική αισθητική και τις τέχνες ευρύτερα, ενδιαφέρεται για τις σύγχρονες προσεγγίσεις της

ερευνητικής κοινωνιολογίας της τέχνης και την ανάλυση δράσεων, αντικειμένων, έργων, καλλιτεχνών, δικτύων συνεργασίας, θεσμών και θεωρήσεων, ιδιαίτερα σε σχέση με την παραγωγή (δημιουργοί), τη μεσολάβηση και την πρόσληψη του έργου τέχνης. Η Κοινωνιολογία των Τεχνών εμβαθύνει στις δι-επαφές ανάμεσα στις κοινωνιολογικές, ερευνητικές και φιλοσοφικές θεωρήσεις για την τέχνη και τον πολιτισμό καλύπτοντας το πέρασμα από τη μοντέρνα στη σύγχρονη τέχνη, όπως και τη μετάβαση από τη μαζική κουλτούρα στην ψηφιακή εποχή. Οι ποικιλόμορφες διασυνδέσεις Τέχνης και Κοινωνίας τόσο στη μοντέρνα όσο και στη σύγχρονη κουλτούρα αποτελούν βασικό αντικείμενο μελέτης διαμέσου των διεπιστημονικών προσεγγίσεων των κοινωνικών και των ανθρωπιστικών επιστημών. Τα προαναφερόμενα ζητήματα προσεγγίζονται μέσα από ποικίλες οπτικές της κοινωνιολογίας και των κοινωνικών επιστημών (Σχολή της Φρανκφούρτης- κριτική θεωρία, μαρξιστική παράδοση, γαλλική παράδοση, εμπειρικές προσεγγίσεις, ερευνητικές προσεγγίσεις, μορφολογία του κοινού, κοινωνιολογική ανάλυση του γούστου, κοινωνιολογία της μεσολάβησης, κοινωνιολογία των πεδίων, κοινωνιολογία της αλληλεπίδρασης, κοινωνιολογία της ταυτότητας, πραγματιστική κοινωνιολογία).

Οι επιμέρους ενότητες που θα αναπτυχθούν αφορούν τέσσερα ζητήματα Α) Οι σχέσεις τέχνης και κοινωνίας, Β) Το πέρασμα από το μοντέρνο στο σύγχρονο, Γ) Η σύγχρονη ερευνητική κοινωνιολογία της τέχνης και Δ) Οι εφαρμογές:

1- Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία της Τέχνης: Όροι, έννοιες, γνωστικές πειθαρχίες.

Γνωριμία με βασικούς όρους και έννοιες του μαθήματος (Elias, 1997; Horkheimer & Adorno, 1987; Bauman, 1994; C. W. Mills, 1985; Heinich, 2014, 2015), παρουσίαση βασικών γνωστικών πεδίων που ασχολούνται με την κοινωνία και την τέχνη, προσέγγιση των βασικών ενοτήτων του μαθήματος.

A. Οι σχέσεις κοινωνίας και τέχνης:

2- Κοινωνία και τέχνη: η προσέγγιση της Κοινωνικής Αισθητικής.

Παρουσίαση μιας πρώτης σχέσης ανάμεσα στην κοινωνία και την τέχνη όπως αποτυπώνεται από την κοινωνιολογική αισθητική (Heinich, 2014) κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα (μαρξιστική παράδοση, σχολή της Φρανκφούρτης, γαλλική παράδοση) (Benjamin, 1978; Lalo, χ.χ., Lukacs, 2022; Raphaël, 2021).

3- Η προσέγγιση της κοινωνικής ιστορίας της τέχνης.

Εξέταση της κοινωνικής ιστορίας της τέχνης μέσα από εμπειρικές προσεγγίσεις (Baxandall, 1988; Heinich, 2014). Παρουσίαση της σχέσης καλλιτέχνη/ καλλιτεχνικού έργου μέσα στα συγκείμενα της (Heinich, 1993; Clark, 1973).

4- Σύγχρονες ερευνητικές προσεγγίσεις της κοινωνιολογίας της τέχνης.

Η ερευνητική κοινωνιολογία της τέχνης εφαρμόζει τη στατιστική και την εθνομεθοδολογία (ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι έρευνας). Προσέγγιση της αλληλεξάρτησης του καλλιτέχνη, των θεσμών, των αντικειμένων μέσα από ποικίλες επιστημονικές προσεγγίσεις (Heinich, 2014, 2015; Zolberg, 2011).

Β. Από το μοντέρνο στο σύγχρονο:

5- Μοντερνισμός & Πρωτοπορία: Τα Κινήματα της Ιστορικής Πρωτοπορίας.

Προσέγγιση των όρων του Μοντερνισμού, της Νεωτερικότητας και της Πρωτοπορίας στην τέχνη, την κουλτούρα και την κοινωνία. Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχει ο όρος 'πρωτοπορία' ο οποίος χρησιμοποιήθηκε στη στρατιωτική ορολογία, την πολιτική και μεταλαμπαδεύτηκε στην τέχνη δηλώνοντας την πρακτική της προσβολής της παραδοσιακής εξουσίας, των θεσμών και του πολιτισμού (Calinescu, 1987; Bürger, 2010; Λοϊζίδη, 1992).

6- Από τη μαζική αναπαραγωγή στην ψηφιακή τέχνη.

Εξέταση του έργου τέχνης όπως αυτό παράγεται και διανέμεται σε μεγάλο αριθμό αντιγράφων. Προσέγγιση ζητημάτων που άπτονται της μοναδικότητας του πρωτοτύπου και της μαζικής αναπαραγωγής του έργου τέχνης, της διάσπασης του χωροχρόνου στον μοντέρνο και σύγχρονο πολιτισμό, της μηχανικής παραγωγής και αναπαραγωγής του έργου. Αναφορά στην ψηφιακή τέχνη, σε προέκταση της μαζικής αναπαραγωγής του έργου τέχνης, όπως και σε ζητήματα νέων τεχνολογιών-αντίληψης-δημοκρατίας, *προσομοίωσης-αναπαράστασης- υπερ-πραγματικού*. Η τέχνη της εποχής της *Τεχνητής Νοημοσύνης* (Benjamin, 1978; Freeland, 2005; Baudrillard, 1994; Πλειός, 2025; Τσιρώνης, 2025).

7- Το πέρασμα στη σύγχρονη τέχνη: στοιχεία ενός παραδείγματος.

Εξέταση θεωρητικών εργαλείων που προέρχονται από τις κοινωνικές επιστήμες. Χρήση των όρων της *αξιολογικής ουδετερότητας* (Weber, M., 2005) του *παραδείγματος* (Kuhn, 1962) σε σχέση με την ανάλυση του πολιτισμού και της τέχνης (Heinich, 2015). Ανάλυση των χαρακτηριστικών που συγκροτούν το *παραδείγμα* της σύγχρονης τέχνης: πρόκληση, όρια, συγκείμενο, χρήση υλικών, αναπαραγωγή έργων, παρουσία καλλιτέχνη, αφήγηση, μεσολάβηση, συλλογή, επιμέλεια (Heinich, 2015).

Γ. & Δ. Θέματα ερευνητικής κοινωνιολογίας της τέχνης και εφαρμογές:

8- Το έργο τέχνης και η κοινωνία.

Ανάπτυξη μιας κοινωνιολογίας των έργων τέχνης μέσα από την εξέταση των αντικειμένων και των έργων. Συζήτηση για τους επιμέρους όρους που αφορούν την αξιολόγηση του έργου, την ερμηνεία και την παρατήρηση (Bourdieu, 1975; Foucault, 2001; Foucault, 1993; Heinich, 2014; Zolberg & Cherbo, 1997).

9- Δημιουργοί, τέχνη, κοινωνία.

Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις αφορούν την κοινωνική μορφολογία του καλλιτεχνικού τομέα, τη θέση του καλλιτέχνη στο πεδίο παραγωγής και δημιουργίας, καθώς και την περιγραφή δράσεων και αλληλεπιδράσεων που έχουν ως αποτέλεσμα τα έργα τέχνης (Bourdieu, 1993, 2006, 2017; Becker, 1982; Elias, 2006, Heinich, 1996, 2014). Ιδιαίτερα σημαντικό κοινωνικό και πολιτικό ζήτημα σε σχέση με τις ανισότητες στους παραγωγούς της τέχνης είναι η διάσταση του φύλου.

10- Οι δημιουργοί στην τέχνη: Η περίπτωση της έρευνας σε συμμετοχικές μορφές τέχνης.

Η εφαρμογή των κοινωνιολογικών προσεγγίσεων για τους παραγωγούς (Bourdieu, Becker, Elias, Heinrich) στην έρευνα για τις συμμετοχικές μορφές τέχνης -*participatory art* (Bishop, 2012; Kravagna, 1999; Dezeuze, 2010). Έμφαση δίνεται στην ποιοτική μεθοδολογία έρευνας, μέσα από την προσέγγιση των δημιουργών σε συμμετοχικές διεργασίες.

11- Η (δια)μεσολάβηση στην τέχνη.

Προσέγγιση της έρευνας σχετικά με τη διανομή των έργων και τους θεσμούς στους κόσμους της τέχνης. Αναφορά στις δομές και λειτουργίες που μεσολαβούν ανάμεσα στο έργο και την πρόσληψή του και στη σημασία που έχουν για τα ζητήματα έμφυλων ανισοτήτων στην καλλιτεχνική δημιουργία και αναγνωρισιμότητα (Freeland, 2005; Nochlin, 1988; Guerrilla Girls, 1998). Παρουσίαση των θεσμών, των επαγγελματιών και των θεωριών σχετικά με τη μεσολάβηση στην τέχνη και τον πολιτισμό (Bourdieu, Darbel, & Schnapper, 1991; Bourdieu, 2013; Becker, 1982).

12- Η πρόσληψη και το κοινό.

Επίκεντρο ανάλυσης είναι το κοινό: η μορφολογία, τα κίνητρα, οι συμπεριφορές, τα συναισθήματά του. Το κοινό θα ιδωθεί μέσα από το πρίσμα της ποικιλομορφίας. Σημαντικές κατευθύνσεις έρευνας γύρω από αυτό το θέμα είναι η στατιστική ανάλυση των πολιτιστικών φαινομένων και η κοινωνιολογική προσέγγιση του γούστου (Bourdieu & Darbel, 1966; Παναγιωτόπουλος & Βιδάλη, 2019; Prior, 2005; Bourdieu, 2013; Lombardo & Wolff, 2020).

13- Μεσολάβηση και πρόσληψη μέσα από την επίσκεψη το Μουσείο -βιβλιοθήκη Τεριάντ.

Επαναδιαπραγμάτευση των όρων (δια)μεσολάβησης και πρόσληψης στην τέχνη και τον πολιτισμό. Παρουσίαση και συζήτηση για τους επαγγελματίες, τα αντικείμενα, τις θεωρίες και τους θεσμούς που μεσολαβούν, μέσα από το παράδειγμα του Μουσείου-βιβλιοθήκης Τεριάντ. Συζήτηση για τη μορφολογία και τις αντιδράσεις των επισκεπτών/τριών, με τη συμβολή του προσωπικού του μουσείου.

Τα μαθήματα περιλαμβάνουν παρουσιάσεις από τον διδάσκοντα. Επίσης, θέματα, ζητήματα και ερωτήσεις αναδεικνύονται μέσα από τον διάλογο. Παράλληλα, οι παρουσιάσεις και οι ερωτήσεις εμπλουτίζονται από τη χρήση οπτικοακουστικού_υλικού που είναι σχετικό με τις ενότητες. Τέλος, η ενίσχυση της διδακτικής σχέσης γίνεται μέσα από τη χρήση βιωματικών ασκήσεων, που συμβάλουν στη συμμετοχή των φοιτητών/τριων, στην κατανόηση των θεμάτων και στην ανατροφοδότηση.

Οι συμμετοχή των φοιτητών/τριων είναι βασικός σκοπός σε μια διδασκαλία που έχει ως στόχο τη γνώση, τη χειραφέτηση και την αυθεντική ανταλλαγή μέσα από τον διάλογο. Ο δάσκαλος δεν είναι μόνο αυτός που διδάσκει, αλλά αυτός που μαθαίνει μέσα από τον διάλογο με τους/τις μαθητές/τριες και μαθαίνει καθώς διδάσκει. Πρόκειται για μια συμμετοχική διαδικασία όπου όλοι αναπτύσσονται (Freire, 1977). Μια συμμετοχή μπορεί να ακολουθεί βήματα προς τη γνώση όπως προσδιορίζονται από τον Rancière: μαθαίνω, επαναλαμβάνω, μεταφράζω, αποσυνθέτω, επανασυνθέτω (Rancière, 2008).

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Διαλέξεις- πρόσωπο με πρόσωπο	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	<i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία, χρήση οπτικοακουστικών μέσων, powerpoint και διαδικτύου στις διαλέξεις, ηλεκτρονικά εργαλεία πρόσβασης και οργάνωσης της βιβλιογραφίας</i>	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</i> <i>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης ώστε ο συνολικός φόρτος εργασίας σε επίπεδο εξαμήνου να αντιστοιχεί στα standards του ECTS</i>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	39 ώρες
	Μελέτη και ανάλυση της βιβλιογραφίας	26 ώρες
	Συγγραφή εργασίας	39 ώρες
	Διαδραστική διδασκαλία	26 ώρες
	Εκπαιδευτική επίσκεψη	4 ώρες
	Εργαστηριακή άσκηση	26 ώρες
	Σύνολο Μαθήματος	160 ώρες
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</i> <i>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i> <i>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</i>	-Γραπτή ή προφορική εξέταση. - Δυνατότητα συγγραφής και παρουσίασης γραπτής εργασίας σύμφωνα με τον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος Κοινωνιολογίας.	

5. ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Προτεινόμενη Βιβλιογραφία α) Εγχειρίδια του μαθήματος - Heinich, N. (2014). <i>Κοινωνιολογία της Τέχνης</i>. Αθήνα: Πλέθρον. - Μπαλτζής, Α. & Τσέτσος, Μ. (2025). <i>Κοινωνιολογία της τέχνης. Ανθολογία κειμένων</i>. Αθήνα: Ίδρυμα Σάκης Καράγιωργας. Β) Συμπληρωματική βιβλιογραφία <u>Ελληνόγλωσση</u> - Αναγνώστου, Π. (2008). Max Weber και Theodor Adorno: διαφωνία ή πολυφωνία στην κοινωνιολογία της μουσικής;. <i>Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας</i>. Τόμ. 20 (2008). - Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου, Δ. (2003). <i>205 βιωματικές ασκήσεις για εμψύχωση ομάδων: Ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης</i>. Αθήνα:
--

Καστανιώτης.

- Αυγητίδου, Α. [επιμ.] (2021). *Δημόσια Τέχνη, Δημόσια Σφαίρα*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Bauman, Z. (2002). *Η Μετανεωτερικότητα και τα δεινά της*. Αθήνα: Ψυχογιός.
- Benjamin, W. (1978). Το έργο τέχνης την εποχή της τεχνικής αναπαραγωγιμότητάς του. Στο W. Benjamin. *Δοκίμια για την τέχνη* (σ. 9-46). Αθήνα: Κάλβος.
- Bourdieu, P. (2013). *Η διάκριση, κοινωνική κριτική της καλαισθητικής κρίσης*. Αθήνα: Πατάκης.
- Bourdieu, P. (2006). *Οι κανόνες της τέχνης, γένεση και δομή του λογοτεχνικού πεδίου*. Αθήνα: Πατάκης.
- Bürger, P. (2010). *Θεωρία της Πρωτοπορίας*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Calinescu, M. (2011). *Πέντε όψεις της νεωτερικότητας: Μοντερνισμός, Πρωτοπορία, Παρακμή, Κιτς, Μεταμοντερνισμός* (πρόλογος Νίκη Λοϊζίδη). Αθήνα: Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών.
- Derrida J. (1990). *Πλάτωνος Φαρμακεία*. Αθήνα: Άγρας.
- Elias, N. (2006). *Μότσαρτ: το πορτραίτο μιας μεγαλοφυΐας*. Αθήνα: Ίνδικτος.
- Elias, N. (1997). *Η εξέλιξη του πολιτισμού*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Feher, F. & Ziarek, K. (2006). *Τέχνη και Ριζοσπαστικότητα: Λούκατς, Χάιντεγκερ, Αντόρνο*. Αθήνα: Ύψιλον.
- Foucault, M. (2001). "Τι είναι ο συγγραφέας", στο *Γραφή και Ανάγνωση*. Αθήνα: Νήσος, σελ. 93-99.
- Foucault, M. (1993). *Οι λέξεις και τα πράγματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Γνώση.
- Freeland, C. (2005). *Μα είναι αυτό τέχνη;*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Freire, P. (1977). *Η αγωγή του καταπιεζόμενου*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.
- Freud, S. (1994). *Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας*. Αθήνα: Επίκουρος.
- Fuller, P. (1988). *Τέχνη και Ψυχανάλυση*. Αθήνα: Νεφέλη.
- Goffman E. (2006). *Η παρουσίαση του εαυτού στην καθημερινή ζωή*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Gombrich, E. H. (1998). *Το χρονικό της τέχνης*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Gramsci, A. (1981). *Λογοτεχνία και εθνική ζωή*. Αθήνα: Στοχαστής.
- Hauser, A. (1984). *Κοινωνική Ιστορία της Τέχνης*. Αθήνα: Κάλβος.
- Heidegger, M., Schapiro, M. & Derrida, J. (2006). *Τα παπούτσια του Van Gogh*. Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα (εισαγωγή-επιμέλεια Νίκος Δασκαλοθανάσης).
- Heinich, N. (2015). *Το παράδειγμα της σύγχρονης τέχνης, δομές μιας καλλιτεχνικής επανάστασης*. Αθήνα: Πλέθρον.
- Horkeimer, M. & Adorno, Th. (1978). *Κοινωνιολογία: Εισαγωγικά δοκίμια*. Αθήνα: Κριτική.
- Θάνος, Θ. & Τόλιος, Ε. (2013). Εκπαιδευτικές- πολιτιστικές πρακτικές των γονέων και κοινωνική προέλευση. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 6, 54-89. doi:<https://doi.org/10.12681/jret.757>
- Καρακιουλάφη, Χ., Θεοδοσίου, Α., Μπαλτζής, Α., Τσιουλάκης, Γ., & Κόκκινου, Χ. (2025). *Επισφάλεια πάνω και κάτω από τη σκηνή: κριτικές προσεγγίσεις της εργασίας στις παραστατικές τέχνες*. Ιωάννινα: Εκδόσεις Ισνάφι.
- Καρακιουλάφη, Χ. (2022). *Οι Εργάτες της Τέχνης: Το επάγγελμα του ηθοποιού*

στην Ελλάδα σε καιρούς κρίσης. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

- Καρακιουλάφη, Χ. (2012). «Είναι και τέχνη και επάγγελμα»: προσλήψεις της καλλιτεχνικής εργασίας-το παράδειγμα των ηθοποιών στην Ελλάδα. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 137(137-138), 113-140.

- Κοκκός, Α. (2017). *Εκπαίδευση και χειραφέτηση, Μετασχηματίζοντας στερεοτυπικές αντιλήψεις στο σχολείο και στην εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

- Κολοβός, Ν. (2000). *Κινηματογράφος, η τέχνη της βιομηχανίας*. Αθήνα: Καστανιώτης.

- Leavy, P. (2022). *Εισαγωγή στην Έρευνα με Βάση της Τέχνης* (επιστημονική επιμέλεια: Κωστής Χρηστίδης, Αντώνης Χουρδάκης, Βασίλης Βλασταράς). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Δίσιγμα.

- Leavy, P. (2020). *Η καλλιτεχνική δημιουργία ως μέθοδος. Έρευνα μέσω της τέχνης*. Αθήνα: Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

- Λοιζίδη, Ν. (1992). *Απόγειο και κρίση της πρωτοποριακής ιδεολογίας*. Αθήνα: Νεφέλη.

- Lukacs, G. (2022). *Η θεωρία του μυθιστορήματος*. Αθήνα: Νήσος.

- Mills, C. W. (1985). *Η κοινωνιολογική φαντασία*. Αθήνα: Παπαζήσης.

- Μπαλτάς, Α. (1999). *Φιλοξενώντας τον Ζακ Ντεριντά.. Στο περιθώριο επιστήμης και πολιτικής*. Αθήνα: Εκκρεμές.

- Μπαλτζής, Α. & Τσιγγίλης Ν, (2020). *Συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εικαστικών καλλιτεχνών στην Ελλάδα (Έκθεση έρευνας)*. Θεσσαλονίκη: Τμήμα Δημοσιογραφίας & ΜΜΕ ΑΠΘ Μητροπολιτικός Οργανισμός Μουσείων Εικαστικών Τεχνών Θεσσαλονίκης (MOMus) Ελλάδα.
https://baltzis.webpages.auth.gr/papers/Visual_artists_conditions-report-2020.pdf

- Ορφανός, Π. (επιμ.) (2025). *Δημιουργικές τομές. Με επίκεντρο τις κοινωνιολογίες τεχνών και πολιτισμού στην Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

- Ορφανός, Π. (2024). *Συνεργατικές τροχίες. Κοινωνιολογίες της τέχνης και του πολιτισμού και η περίπτωση των δημιουργών του Blind Date*. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

- Ορφανός, Π. (2024). Η performance art στο πέρασμα από τη Δικτατορία στη Μεταπολίτευση: Οπτικές της κοινωνιολογίας και των κοινωνικών επιστημών. *9ο Τακτικό Συνέδριο της ΕΚΕ με τίτλο «1974 – 2024 Κοινωνία και Κοινωνιολογία στην Ελλάδα πενήντα χρόνια από την αποκατάσταση της δημοκρατίας»*, 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2024, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

- Ορφανός, Π. (2023). Κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της καλλιτεχνικής παραγωγής: η περίπτωση του Ιταλικού Φουτουρισμού. *Σύγχρονα Θέματα*. Τεύχος #158-159, σ. 62-70.

- Ορφανός, Π. (2020). Κριτικές ματιές στις τέχνες: κοινό, εκδημοκρατισμός και πολιτισμικό κεφάλαιο. Στο Θεόδωρος Θάνος, Χρήστος Δ. Ζάγκος (επιστημονική επιμέλεια) (2020). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης-Θεωρία και έρευνα*. Αθήνα: Gutenberg.

- Ορφανός, Π. (2017). Από την Ανθρωπολογία στην Πρωτοπορία και τον Ιταλικό Φουτουρισμό: τελετουργία, επιτέλεση και κοινωνική ένταξη. *Περιοδικό Σκηνή*. Τεύχος 9 (2017).

- Ορφανός, Π. (2017). Σώμα, επιτέλεση και μανιφέστο στον Ιταλικό Φουτουρισμό.

Κύκλος διαλέξεων για την *performance*, 2017. Οργάνωση και Επιμέλεια: Αγγελική Αυγητίδου. Τμήμα Εικαστικών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Σχολή Καλών Τεχνών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Διαθέσιμο στο: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/pteet/article/view/5230>

- Ορφανός, Π. (2011). Βάρβαρες δράσεις απέναντι σε ένα βάρβαρο πολιτισμό: η περίπτωση του Cabaret Voltaire. Διεθνές Συνέδριο-αφιέρωμα στον E. Morin. Πολιτισμός και Βαρβαρότητα, Επικοινωνία και Σύγχρονη Κοινωνία. Αθήνα 25-28 Μαΐου 2011, σ. 373-387 (Πρακτικά συνεδρίου ISBN: 978-960-7943-08-8).

- Ορφανός, Π. (2009). Όνειρο μέσα σ' όνειρο. Μια ανάγνωση δύο επιστημονικών προσεγγίσεων για την τέχνη, Σύναψις 4μηνιαία Επιθεώρηση Ψυχιατρικής & Επιστημών του Ανθρώπου. Τόμος 5, 12, Ιανουάριος 2009, σ. 74-83.

- Παναγιωτόπουλος, Ν. (2020). Για ένα Παρατηρητήριο του Εθνικού Πολιτισμικού Κεφαλαίου. Μια περίπτωση αντεπιστροφής των κεκτημένων της επιστήμης. Κοινωνικές Επιστήμες. "Λαϊκός" είπατε; 11, 2020, Ινστιτούτο του Βιβλίου- Καρδαμίτσα, σ. 186-205.

- Παναγιωτόπουλος, Ν. & Βιδάλη, Μ. (2019). *Libido artistica*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

- Πλειός, Γ. (2025). Από το νόημα στην πληροφορία: Ο ψηφιακός θάνατος της τέχνης και η κοινωνική του σημασία. Στο Ορφανός, Π. (επιμ.) (2025). Δημιουργικές τομές. Με επίκεντρο τις κοινωνιολογίες τεχνών και πολιτισμού στην Ελλάδα. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

- Raphaël, M. (2021). Προυντόν, Μαρξ, Πικάσο: Τρεις μελέτες γύρω από την κοινωνιολογία της τέχνης. Αθήνα: Τόπος.

- Rancière, J., (2008). Ο αδαής δάσκαλος. Αθήνα: Εκδόσεις Νήσος.

- Sennett, R. (2015). Μαζί. Τα τελετουργικά, οι απολαύσεις και η πολιτική της συνεργασίας. Θεσσαλονίκη: Νησίδες.

- Σκαρπέλος, Γ. (2011). Εικόνα και κοινωνία: Από την κοινωνική φωτογραφία στην οπτική κοινωνιολογία. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

- Sorlin, P. (2006). Κοινωνιολογία του κινηματογράφου: προοίμιο για τη μελλοντική ιστορία. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Στριγγάρη -Thonges, P. (2010). *Joseph Beuys: Η επανάσταση είμαστε εμείς*. Αθήνα: Πατάκης.

- Τσέτσος, Μ. (2025). Για την κοινωνιολογία της μουσικής αξίας. Στο Ορφανός, Π. (επιμ.) (2025). Δημιουργικές τομές. Με επίκεντρο τις κοινωνιολογίες τεχνών και πολιτισμού στην Ελλάδα. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

- Τσιάρα, Σ. (2021). Η επιμέλεια του βλέμματος. Σύγχρονη τέχνη και επιμελητική πρακτική. Αθήνα: Νήσος.

- Τσιρώνης, Χ. (2025). Λόγος και τέχνη στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης: προς μια κοινωνική θεώρηση του «κοινωνικού» και του «εικονικού» πεδίου της ανθρώπινης εμπειρίας και έκφρασης. Στο Ορφανός, Π. (επιμ.) (2025). Δημιουργικές τομές. Με επίκεντρο τις κοινωνιολογίες τεχνών και πολιτισμού στην Ελλάδα. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

- Weber, M. (2023). Για Την Κοινωνιολογία Της Μουσικής (Μετάφρ.: Θανάσης Γκιούρας, Επιστημονική επιμέλεια - Επίμετρο: Μάρκος Τσέτσος). Αθήνα: Εκδόσεις ΚΨΜ.

- Weber, M. (2005). Η επιστήμη ως επάγγελμα. Κριτική της θεωρίας του *Stammler*. Η γέννηση του σύγχρονου καπιταλισμού. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήσης.

- Weber, M. (1997). Βασικές έννοιες κοινωνιολογίας. Αθήνα: Κένταυρος.

- Φωτόπουλος, Ν. (2020). «Μέρες αδέσποτες... στο σιδερένιο νησί»- “Όψεις και κοινωνιολογικές προεκτάσεις της ποιητικής του Χρήστου Θηβαίου”. Αθήνα: Εκδόσεις Μετρονόμος.

Ξενόγλωσση

- Adorno, Th. (1997). *Aesthetic Theory*. London & New York: Continuum.
- Alexander, J. C., Giesen, B. & Mast, J, L. (2006). *Social Performance: Symbolic action, cultural pragmatics, and ritual*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and Simulation*. University of Michigan Press.
- Bauman, Z. (1998). *Modernity and Ambivalence*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Baxandall, M. (1988). *Painting and Experience in Fifteenth Century Italy: A Primer in the Social History of Pictorial Style*. Oxford University Press.
- Becker, H. (1982). *Art Worlds*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Berghaus, G. (2005). *Theatre, Performance, and the Historical Avant-Garde*. N.Y.: Palgrave Macmillan.
- Bishop, C. (2012). *Artificial Hells: Participatory Art and the Politics of Spectatorship*. New York: Verso Books.
- Bourdieu P. (2017). *Manet: A Symbolic Revolution*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1993). 'But who created the "creators?"'. In *Sociology in Question*. London: Sage. pp. 139-148.
- Bourdieu, P., Darbel, A. & Schnapper, D. (1991). *The Love of Art: European Art Museums and Their Public*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (1975). L'invention de la vie d'artiste. In: *Actes de la recherche en sciences sociales*. Vol. 1, n2, mars 1975. Le titre et le poste. pp. 67-93.
- Bourdieu, P. (1968). Outline of a sociological theory of art perception. *International Social Science Journal*. Vol. XX No 4, pp. 589-612.
- Brown, R. (1977). *A Poetic for Sociology: Toward a Logic of Discovery for the Human Sciences*. Cambridge & N.Y.: Cambridge University Press.
- Bubnitz, M., Rank-Christman, T., Cian, L., Cortada, X., Madzharov, A., Patrick, V., Peracchio, L., Scott, M., Sundar, A., To, N., and Townsend, C. (2019). Collaborative Art: A Transformational Force within Communities. *Journal of the Association for Consumer Research*. Volume 4, Number 4, October 2019
- Christiane, P. (2008). *New Media in the White Cube and Beyond*. University of California Press.
- Christiane, P. (2003). *Digital Art*. Thames & Hudson.
- Clignet, R. (1985). *The Structure of Artistic Revolutions*. Philadelphia: Pennsylvania University Press.
- Danto, A. C. (1986). *The Philosophical Disenfranchisement of Art*. N.Y.: Columbia University Press.
- Derrida, J. (1979). Scribble (writing-power). *Yale French Studies*. 58, 117-147.
- Derrida, J. (1972). Where a teaching body begins and how it ends. In P. P. Trifonas (2000). *Revolutionary Pedagogies: Cultural Politics, Instituting Education, and the Discourse of Theory* (pp. 83-112). New York, NY: Routledge.
- Dezeuze, A. (2010). An Introduction to the “Do-It-Yourself” Artwork. In Anna Dezeuze (2010). *The “Do-it-Yourself” Artwork: Participation from Fluxus to New Media*. Manchester and New York: Manchester University Press.

- Foster, H., Krauss, R., Bois, Y., Buchloh B. H. D. & Joselit, D. (2012). *Art since 1900, Modernism, Antimodernism, Postmodernism*. Thames & Hudson.
- Foster H. (1994). What's Neo about the Neo-Avant-Garde?. *October*. 70, 5-32.
- Garoian, C. (1999). *Performing Pedagogy*. N.Y.: State University of New York Press.
- Gennep van, A. (1965). *The rites of passage*. London, UK: Routledge & Kegan Paul.
- Goffman, E. (1974). *Frame Analysis*. Boston, MA: Northeastern University Press.
- Goldberg, R. (2001). *Performance Art, From Futurism to the Present*. London, UK: Thames & Hudson.
- Gómez-Peña, G., García-López, S. & Martínez-Cruz, P. (2021). *La Pocha Nostra: a handbook for the rebel artist in a post-democratic society*. New York, NY: Routledge.
- Gómez-Peña, G. & Roberto Sifuentes, R. (2011). *Exercises for rebel artists: radical performance pedagogy*. New York, NY: Routledge.
- Gramsci, A. (1985). *Selections from cultural writings*. London, UK: Lawrence & Wishart.
- Griswold, W. (2013). *Cultures and Societies in a Changing World*. Los Angeles and London: Sage publications.
- Guerrilla Girls (1998). *The Guerrilla Girls' Bedside Companion to the History of Western Art*. New York: Penguin.
- Heinich, N. (1996). *The Glory of Van Gogh: An Anthropology of Admiration*. Princeton, N.J. : Princeton University Press.
- Heinich, N. (1993). *Du peintre à l'artiste: Artisans et académiciens à l'âge classique*. Les Éditions de Minuit.
- Inglis, D. & Hughson, J. (2005). *The Sociology of Art, Ways of Seeing*. New York: Palgrave, McMillan.
- Kanellopoulou, Ch. (2019). Space in common: Socially engaged art in the Athens of crisis. *Journal of Greek Media & Culture*. Volume 5 Number 2.
- Kirchberg, V., and Tasos Zembylas, T. (2025). *The Social Organization of Arts – A Theoretical Compendium*. Vienna and Bielefeld: mdwPress.
- Kravagna, C. (1999). Working on the Community. Models of Participatory Practice. *Transversal texts*. Προσβάσιμο στο: <https://transversal.at/transversal/1204/kravagna/en>
- Kuhn, Th. (1962/1970). *The Structure of Scientific Revolutions* (2nd Edition). Chicago: The University of Chicago Press- International Encyclopedia of Unified Science.
- Lombardo, Ph. & Wolff, L. (2020). *Culture Études Cinquante ans de pratiques culturelles en France*. Ministère de la Culture.
- Nochlin, L. (1971/ 2015). Why Have There Been No Great Women Artists? In *ARTnews*, προσβάσιμο στο: <https://www.artnews.com/art-news/retrospective/why-have-there-been-no-great-women-artists-4201/> (Τελευταία πρόσβαση 14 Μαΐου, 2026).
- Orfanos, P. (2024). Performance, Social Space and Hospitality: Sociological Investigation of Participatory Art. *PERFORMANCE & SPACE II. PROCEEDINGS OF THE PERFORMING SPACE 2024 CONFERENCE*. Προσβάσιμο στο: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/ps/article/view/8365>

- Orfanos, P. (2016). "Stranger: Less than Self, More than Nation". In Sadiku, A. & Jovanovik, G. (2016). *Nationless*. Skopje: Institute of Social Sciences and Humanities. pp. 61-64. Προσβάσιμο στο: https://arhiva.zaum.mk/wp-content/uploads/2018/03/2016_00_00_Nationless_publication.pdf
- Prior, N. (2005). A question of perception: Bourdieu, art and the postmodern. *The British Journal of Sociology*. Volume 56 Issue 1, 123-139.
- Reed, I. & Alexander, J. (2009). Social Science as Reading and Performance: A Cultural-Sociological Understanding of Epistemology. *European Journal of Social Theory*. 12(1): 21–41.
- Shusterman, R. (2002). *Surface and Depth: Dialectics of Criticism and Culture*. Cornell University Press.
- Strandvad, S.M., van den Hoogen, Q.L., & Reyes, M. (2024). *Sociology about Art: An Introduction to How Sociologists Study the Arts*. Routledge.
- Thornton, S. (2015). *33 artists in 3 acts*. London: Granta.
- Weber, M. (1958). *The rational and social foundations of music*. Southern Illinois University Press.
- Zolberg, V. (2011). *Constructing a Sociology of the arts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zolberg, V. & Cherbo, J. M. (1997). *Outsider art*. Cambridge: Cambridge University Press.

→ Συναφή επιστημονικά περιοδικά:

Cultural Sociology, American Journal of Cultural Sociology, FIELD: A Journal of Socially-Engaged Art Criticism, Revue Sociologie de l'Art, Res: Anthropology and Aesthetics.